

«Θα αυξηθούν η φτώχεια, οι στρατοί και τα όπλα»

Ο νομπελίστας Ζαν Τιρόλ μιλάει για την τρόικα, τον φιλελευθερισμό και τους οικονομολόγους

Συνέντευξη στον
Κωνσταντίνο Βενάκη

Ο καθηγητής Ζαν Τιρόλ, Γάλλος νομπελίστας οικονομολόγος (2014) και πρόεδρος της Σχολής Οικονομικών της Τουλούζης, βρέθηκε στην Αθήνα προσκεκλημένος του Γαλλικού Ινστιτούτου και των Πανεπιστημιακών Εκδόσεων Κρήτης με αφορμή τη μετάφραση του νέου του βιβλίου. Στη συνέντευξή του στο Documento μίλησε για τον ρόλο του οικονομολόγου στον δημόσιο διάλογο, για τις σωτήριες –κατά τον ίδιο– πολιτικές της τρόικας που απέτρεψαν την επιπλέον λιτότητα και για την αναγκαιότητα να διαμορφωθεί μια νέα μακροπρόθεσμη αντίληψη για τις επενδύσεις έναντι της διατήρησης των επιπέδων της κατανάλωσης.

Ο ρόλος των οικονομολόγων
Η συζήτηση ξεκίνησε από τους οικονομολόγους και τον ρόλο τους

στον δημόσιο διάλογο, ο οποίος τα τελευταία 40 χρόνια έχει κυριαρχηθεί από τους νεοφιλελεύθερους. Ο Τιρόλ επ' αυτού θεωρεί πως ο φιλελευθερισμός είναι κάτι διαφορετικό από το laissez faire. «Φιλελευθερισμός είναι να κάνεις τους ανθρώπους υπεύθυνους για τις πράξεις τους. Για παράδειγμα, όσον αφορά το περιβάλλον σχεδόν όλοι οι οικονομολόγοι είναι υπέρ του φόρου στον άνθρακα. Αυτό είναι κάτι σημαντικό. Επομένως θέλουμε να καταστήσουμε τους ανθρώπους υπεύθυνους, αντί να τους αφήνουμε να ρυπαίνουν κ.λπ. Πολλοί άνθρωποι στην Ευρώπη δεν καταλαβαίνουν τι εκπροσωπεί ο φιλελευθερισμός. Ολη η δουλειά που έχω κάνει έχει να κάνει με τη ρύθμιση, όχι με το laissez faire». Συνεχίζοντας ανέφερε πως «οι οικονομολόγοι είναι υπέρ του κοινού καλού ή τουλάχιστον θα έπρεπε να είναι. Επίσης, υπάρχει σύγκρουση συμφερόντων ανάμεσα σε μερικούς ανθρώπους. Η σύγκρουση συμφερόντων μπορεί να είναι πολλαπλή και μπορεί να είναι οικονομική, φιλική, πολιτική κ.ά. Εάν εμείς οι οικονομολόγοι έχουμε σύγκρουση συμφερόντων, δεν θα δώσουμε σωστές συμβουλές».

Η τρούικανή «συναίνεση»

Εν συνεχεία η κουβέντα περιστράφηκε γύρω από τη συναίνεση ή μη των οικονομολόγων στις πολιτικές λιτότητας όπως εφαρμόστηκαν στην Ελλάδα την προηγούμενη δεκαετία. Ο Τιρόλ ανέφερε πως «η συναίνεση μπορεί να αλλάξει με τον καιρό». Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η «συναίνεση της Ουάσινγκτον όσον αφορά τους κεφαλαιακούς ελέγχους. Τώρα κατανοούμε θεωρητικά και εμπειρικά γιατί υπάρχει πάρα πολύ μεγάλη ροή κεφαλαίου σε μια χώρα. Η οποία έχει πολύ μεγάλη ρευστότητα κι αυτό στη συνέχεια οδηγεί σε μια κρίση μόλις οι ροές αυτές φύγουν από τη χώρα». Εντούτοις ο ίδιος αναφερόμενος στη δημοσιονομική περιπέτεια της Ελλάδας υποστήριξε πως «η τρούικα ζητούσε την υιοθέτηση μιας σειράς πολιτικών τις οποίες οι κυβερνήσεις δεν ήθελαν να εφαρμόσουν και μερικές απ' αυτές στοίχιζαν πολλά στους ανθρώπους, ειδικά στους φτωχότερους. Γι' αυτό πρέπει να προστατεύουμε τους φτωχούς ανθρώπους. Ας σκεφτούμε ότι εάν απουσίαζε η τρούικα, η λιτότητα θα ήταν φριχτή, καθώς η ελληνική κυβέρνηση δεν θα μπορούσε να

Ο INFO

Ζαν Τιρόλ
«Η οικονομική επιστήμη στην υπηρεσία του κοινού καλού», Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης (2022)

εξισορροπήσει τον προϋπολογισμό εν μια νυκτί. Το έλλειμμα ήταν αρκετά μεγάλο, αλλά χωρίς την ξένη βοήθεια η κυβέρνηση δεν θα μπορούσε να δανειστεί και η κεφαλαιακή αγορά δεν θα δάνειζε χρήματα. Αρα η λιτότητα θα ήταν μεγαλύτερη απ' αυτήν που τελικά υπήρξε με τη βοήθεια της τρούικας». Δικαιολογώντας την άποψή του ο Γάλλος οικονομολόγος είπε πως «οι κεφαλαιακές ροές θα σταματούσαν πάραυτα τη στιγμή που θα δηλωνόταν αδυναμία αποπληρωμής του χρέους και κανείς δεν θα ήθελε να σε δανείσει μετά. Οπότε θα έπρεπε να εξισορροπηθεί ο προϋπολογισμός και μετά θα έπρεπε να επιβάλεις αμέσως ακόμη μεγαλύτερη λιτότητα».

«Εν πάση περιπτώσει, ως οικονομολόγος θεωρώ ότι μια χώρα πρέπει να επενδύσει στο μέλλον της. Το να δαπανάς πολλά χρήματα στη διατήρηση της κατανάλωσης δεν είναι βιώσιμο, γιατί πρέπει να δανείζεσαι συνεχώς από το εξωτερικό και σε ένα σημείο αυτό θα σταματήσει. Το πιο σημαντικό, βέβαια, είναι οι επενδύσεις για το μέλλον. Επ' αυτού ανησυχώ γιατί οι λαϊκιστικές κυβερνήσεις θέλουν να ξοδεύουν μεγάλα ποσά» επειδή «τείνουν να είναι πολύ κοντόφθαλμες. Δεν βλέπουν τι θα συμβεί στη χώρα στο τέλος του δρόμου, επειδή απλώς θέλουν να ικανοποιήσουν άμεσα το εκλογικό σώμα».

Κίνα εναντίον Ευρώπης

Καθώς η Κίνα προσανατολίζει τις δαπάνες και τις επενδύσεις της με μακροπρόθεσμη ματιά, η Ευρώπη βρίσκεται στη δίνη του στασιμοπληθωρισμού ενώ συνεχίζει να επενδύει με βραχυπρόθεσμο ορίζοντα. Για τον νομπελίστα οικονομολόγο «οι Κινέζοι έχουν μακροπρόθεσμη ματιά. Διότι το ΚΚΚ έχει ισχυρό έρεισμα στην εξουσία και έχει αυτή την οπτική». Ωστόσο «οι άνθρωποι παραπονιούνται για τις κεφαλαιακές αγορές και είναι αλήθεια πως αυτές θέλουν απλώς να βγάσουν λεφτά. Ενώ θα βγάλουν τα λεφτά από τη χώρα εάν δεν την εμπιστευτούνται. Ωστόσο οι κεφαλαιακές αγορές δεν έχουν πολιτική. Μερικές χώρες διατηρούν το πρωτείο της πολιτικής κι αυτό ενδέχεται να γίνει επικίνδυνο σε έναν κόσμο που γίνεται διπολικός. Ζούμε σε έναν κόσμο που έχει γεωπολιτικές εντάσεις. Αυτό θα έχει μεγάλα κόστη, όχι μόνο στρατιωτικά. Θα αυξηθούν οι στρατοί και τα όπλα, αλλά δεν είναι μόνο αυτό».

Πολεμικός κείνσιανισμός

Συνακόλουθα, απόρροια των γεωπολιτικών εντάσεων και του πολέμου είναι η ανάδυση ενός πολεμικού κείνσιανισμού. Ο καθηγητής σημειώνει χαρακτηριστικά ότι «ξεκάθαρα θα υπάρχουν περισσότερες δαπάνες», ενώ «εφόσον συνεχίσει η αποπαγκοσμιοποίηση θα μειωθεί η αγοραστική δύναμη των πολιτών» και «οι χώρες θα γίνουν φτωχότερες. Οπότε θα δανείζονται περισσότερες και το δημόσιο χρέος ενδεχομένως να αυξηθεί. Αυτό θα αυξήσει τα επιτόκια. Είχαμε τη χρηματοπιστωτική κρίση, την ευρωπαϊκή, την πανδημία και τώρα την Ουκρανία. Εάν έχουμε επιπλέον κρίσεις, τότε οι δανειακές υποχρεώσεις θα αυξηθούν περαιτέρω. Από ένα σημείο και μετά είτε αυτό θα μεταφραστεί σε πληθωρισμό είτε θα υπάρξουν συχνές χρηματοπιστωτικές κρίσεις. Αυτό είναι επικίνδυνο. Συνήθως, πάντως, κατά τη διάρκεια ενός πολέμου υπάρχει δανεισμός».

Εάν έχουμε επιπλέον κρίσεις, οι δανειακές υποχρεώσεις θα αυξηθούν και αυτό θα μεταφραστεί είτε σε πληθωρισμό είτε σε νέες και συχνές χρηματοπιστωτικές κρίσεις